

Haziran / June 2021

Cilt/Volume: 5

Sayı/Issue: 1

ISSN: 2587-1706

Anadolu Öğretmen Dergisi
Anatolian Journal of Teacher

www.dergipark.gov.tr/aod

DOI: 10.35346/aod.916277

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ŞİDDET İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

Prof. Dr. Sinan ERTEN

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

serten@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Şiddet insanoğlunun yaratılışından bu yana varlığını sürdüren bir olgudur. Günümüzün en büyük toplumsal problemlerinin başında gelen şiddet kavramının bireyler tarafından nasıl tanımlandığı son derece önemlidir. Özellikle, gelecek nesilleri yetiştirecek öğretmenlerin şiddet kavramına yönelik bilgi ve görüşlerinin ne düzeyde olduğu önem arz etmektedir. Bu nedenle üniversitelerin fen bilgisi öğretmenliği lisans programında Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi dersi kapsamında şiddet konusu yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, fen bilgisi öğretmen adaylarının (üniversite öğrencilerinin) şiddet kavramına yönelik görüşlerini belirlemektir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim çalışması şeklinde planlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İç Anadolu Bölgesindeki bir devlet üniversitesinin 48 öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme metodu ile oluşturulmuştur. Araştırma sürecinde üniversite öğrencileri ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, üniversite öğrencileri şiddeti “baskı kurmak veya üstünlük sağlamak için bir kimsenin başka bir kimseye verdiği fiziksel ve psikolojik zararlarıdır” şeklinde tanımlamıştır. Sınırlı sayıda öğrenci ile yapılan bu çalışma sonucunda, şiddet kavramına yönelik daha geniş katılımlı çalışmalara ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: fen bilgisi öğretmen adayları, şiddet, olgu bilim

PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' THOUGHTS RELATED TO VIOLENCE

ABSTRACT

Violence is a phenomenon that has existed since the creation of mankind. Violence is one of the biggest social problems of today and it is extremely important that how violence defined by individuals. In particular, the level of knowledge and opinions of teachers who will raise future generations about the concept of violence is important. For this reason, the subject of violence is included in the Sexual Health Information Education course in the science teaching training program of universities. The aim of this study is to determine the views of university students about the concept of violence. The study was designed as a phenomenology which is one of the qualitative research designs. The study group consisted of 48 university students of a state university established in the Central Anatolia Region. The study group was formed by convince sampling method. During the research process, semi-structured interviews were conducted with university students. As a result of the research, university students defined violence as “physical and psychological damages applied by one person on another in order to exert pressure or set up superiority”. As a result of this study conducted with a limited number of students, it is recommended to focus on studies with broad participation on the causes of violence against women.

Keywords: pre-service science teachers, violence, phenomenology

GİRİŞ

Günümüzde en büyük toplumsal sorun olarak görülen şiddet (World Health Organization, 2002), Dünya Sağlık Örgütü tarafından fiziksel gücün kasıtlı bir şekilde kişinin kendine, başkasına veya bir topluluğa yönelik bedensel ve psikolojik yaralanmalara yol açacak, sakat kalma veya ölümlerle sonuçlanacak şekilde kullanılması olarak tanımlanmıştır. Şiddet olgusu, insanlığın başlangıcından bu yana varlığını sürdürmektedir. Şiddet olgusu, dünya üzerinde varlığını sürdüren her toplumda var olmuş ve var olacak sosyal bir problemdir (Bilgel, 2001; World Health Organization, 2002).

Günden güne fazlalaşan şiddet olayları bireylerin ve toplumların geleceğini, fiziksel ve ruhsal sağlığını, refah ve huzurlarını olumsuz yönde etkileyen bir tehdit olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Şiddet olgusuna dikkat çekmek isteyen Dünya Sağlık Örgütü 2002 yılında yayınlanan raporunda her yıl 1,6 milyondan fazla bireyin şiddetin çeşitli türlerine maruz kalmak suretiyle hayatını kaybettiğini bildirmiştir (Page ve İnce, 2008). Özellikle son zamanlarda zaman ve mekân ayırt etmeksizin şiddetin birçok türü görülmektedir. Şiddet durumları incelendiğinde şiddeti uygulayan ve şiddete maruz kalan kişilerin yapılan ve maruz kalınan birçok davranışı şiddet olarak adlandırmadıkları bilinmektedir (Aytaç, Eteman, Aydın, Reçber ve Sezen, 2016). Örneğin, aile içi şiddette ailenin büyüğü çocuklara uyguladığı şiddeti, şiddet olarak görmemekte ve şiddete maruz kalan diğer bireyler de bu davranışların aile içinde olabileceğini ifade edebilmektedir. Aile içi şiddetin aile içinde konuşulmasının hoş olmadığı, kültürel bir olay olduğu, bireylerin değer yargılarından bu tür davranışların ortaya çıkabildiği birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir (Stuart ve Sundeen, 1987; Thomas ve Beasley 1996). Bu konuda çalışmalar yapan Kalaycıoğlu ve Rittersberger (1995), Türk toplumunda şiddetin, çocuğun eğitiminde bir yöntem olarak kullanılabilirdiğini, kimi kesimlerde normal kabul edildiğini, örf ve adetlere uygun bir davranış olarak toplumsal yaşantıyı etkilemekte olduğunu ifade etmişlerdir. Günümüzde aile içi şiddet, şiddet türlerinden biri olup en yaygın görülen şiddetlerdendir. Bununla ilgili yapılmış birkaç araştırmadan örnek olarak, Duman, Özdağ ve Özcan'ın (2003) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmada araştırmaya katılan 95 öğrenciden %34,8'inin ailede şiddet olayının olduğunu ifade etmişlerdir. Başka bir araştırmada (Şahin ve Özyürek, 2014) üniversite öğrencilerinin %18,88'inin kendi ailelerinde şiddet ortamına şahit olmuşlardır. Bu ve bunun gibi araştırmalar aile içi şiddetin hiç de küçümsenmeyecek boyutta olduğunu bizlere göstermektedir. Şiddet tek bir davranışla sınırlandırılabilir bir olgu değildir.

Şiddet uygulanış şekli ve şiddete maruz kalan kişiler göz önüne alındığında birçok farklı şekilde karşımıza çıkabilmektedir. İlgili literatürdeki çalışmalar (Aksoy, 1993; Deveci, Karadağ ve Yılmaz, 2008) şiddeti, fiziksel, sözel, psikolojik (duygusal), ekonomik ve cinsel şiddet olarak sınıflandırmaktadır. Fiziksel şiddet aile içi ve kadına yönelik şiddet vakalarında en çok karşılaşılan şiddet türüdür. Bireyi dövme, sarsma, hırpalama, tokat atma, yaralama, öldürme fiziksel şiddet kapsamındadır. (Bulut, 2008). Duygusal şiddet, şiddete maruz kalan kişinin duygularının ve duygusal ihtiyaçlarının istismar edilmesi bir ceza ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Bireyleri aşağılama, umutsuzluğa sürüklenme, sevgisiz davranma, zor günlerinde destek olmama, küçük görme, değerlerine saygı göstermeme gibi davranışlar psikolojik şiddet kapsamındadır (Özen, 2007). Bu tür şiddete maruz kalanların bedenene zarar görmesinin yanında ruh sağlığının bozulması da kaçınılmaz bir olgudur. Sözel şiddet, söz ve hareketlerin bireyleri korkutma, sindirme, kontrol etme, cezalandırma gibi amaçlar doğrultusunda kullanılmasıdır. Hakaret etmek, kişinin değerlerine olan güvenini zedelemek, bireyleri utandıracak lakaplar takmak gibi hareketler sözel şiddet kapsamındadır (İlhan, Özkan, Kurtcebe ve Aksakal, 2009). Cinsel şiddet, rızası olmayan bir canlıya yönelik cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol altında tutma amacı ile kullanılmasıdır. Rızası olmayan biri ile zorla ilişkiye girmek, taciz etmek, tecavüz etmek, ensest vakaları, karşı tarafın isteğine aykırı olan hareketler, cinselliği bir cezalandırma, sindirme aracı olarak kullanmak gibi davranışlar cinsel şiddet kapsamına girmektedir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2010). Bu tür şiddet olayları dünyanın birçok yerinde ve ülkemizde görülen en yaygın şiddet türlerinden olup bireylerin yaşamında derin yaralara yol açmaktadır. Şiddet türlerinden bir diğeri de ekonomik şiddettir. Gökkaya göre (2011), bireylerin ekonomik kaynaklarına ve değerlerine el koymak, ekonomik güvencelerini ortadan kaldırmaktır. Bireyleri ücretsiz, sigortasız çalıştırmak, çalışma gelirin el koymak, hakkı olan mirastan mahrum bırakmak, mal ve parasına el koymak, sosyal güvenceden yoksun bırakmak, başka bireye bağlı olmasına sebep olmak gibi davranışlar ekonomik şiddet kapsamına girmektedir. Şiddete maruz kalan kişi ve grupları dikkate alan Polat (2016) şiddeti; kadına, çocuğa, yaşlıya, hayvanlara, engelliye, akrablara ve bireyin kendisine uyguladığı şiddet gibi kategorilere ayırmak mümkündür. Bu kategorilerden birkaçını aile içi şiddet başlığı altında toplamak da mümkündür. Fakat gerek aile içi şiddet gerekse kadına, çocuğa, yaşlıya vb. gruplar olarak değerlendirildiğinde şiddet denilince çoğunluğun aklında erkeğin kadına uyguladığı yani kadına yönelik şiddet olgusu belirlemektedir.

Ülkemizde ve tüm dünyada son yıllarda medyada şiddet ile ilgili haberlere geçmiş zamandan çok daha fazla rastlanmaktadır. Medyaya yansıyan şiddet haberlerinin çoğunluğunun

karşı cinse yönelik uygulanan şiddet olayları ile ilgili olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu'na göre (2007), şiddet haberlerinin sayısının her geçen gün artması ve bu haberlerin büyük çoğunluğunun ölümle sonuçlanması endişe vericidir. Şiddet olgusunun en göze çarpan örneği olan kadına yönelik şiddet, ülkemizde olduğu gibi tüm dünya genelinde en büyük toplumsal sorunların başında gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünya genelinde eşinden veya partnerinden şiddet gören kadın sayısı kadın nüfusunun %10-69'luk kısmını oluşturmaktadır (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, ve Lozano, 2002). Yapılan araştırmalarda (Dişsiz ve Şahin, 2008; Erbek, Eradamlar, Beştepe, Akar ve Alphan, 2004), arkeologlar erkek mumyaların kemiklerindeki kırık oranının %9-20 arası, kadın mumyaların kemiklerindeki kırık oranının ise %30-50 arası olduğunu ve bu kırıkların bireysel şiddete maruz kalma sonucu oluştuğunu belirtmişlerdir. Grisso ve diğerlerinin 1999 yılında yaptıkları çalışmada ABD'de acil servise gelen kadın hastaların %11-30'nun eş veya partnerlerinden şiddet gördükleri ve yaralandıkları için başvurduklarını tespit etmiştir. Martin ve diğerlerine (2002) göre Hindistan'da eşlerinden şiddet gören kadınların oranı %20-75 arasında değişmektedir. Her ne kadar kadına yönelik şiddet dünyanın birçok yerinde sıkça görülse bile ülkemizdeki kadına yönelik şiddetin gün geçtikçe ölümlerle sonuçlanması (kadın cinayetleri) endişe vericidir.

Her yıl 25 Kasım tüm dünyada kutlanan Kadın Şiddetine Karşı Mücadele ve Dayanışma Günü'nde, görsel ve yazılı basında o yılda veya o yılın ilk 6-7 ayında kaç tane kadının cinayete kurban gittiği söylenmektedir. Sadece kadınlara yönelik cinayetler değil genel anlamda da şiddetin ülkemizde azımsanmayacak düzeyde olduğu tüm kamuoyu tarafından izlenmektedir (URL-1). Her türlü şiddet ve kadına yönelik şiddetin ülkemizdeki durumunun daha iyi anlaşılması için İçişleri Bakanlığı'nın meclisteki şu açıklaması örnek olacak niteliktedir. Soru önergesini cevaplayan İçişleri Bakanı, 2017 yılında 133 bin 809, 2018 yılının ilk yedi ayında ise 96 bin 417 kadının şiddete maruz kaldığını söylerken, 2017 yılının Ocak ayından 2018 yılının Ağustos ayına kadar erkek şiddeti sonucu 393 kadının öldüğünü belirtmiştir. İçişleri Bakanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı ve Adalet Bakanı Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi toplantısında kadına yönelik şiddetle ilgili rakamlar ve atılması planlanan adımlarla ilgili bilgi verdi. İçişleri Bakanı, Türkiye'de 2016'da 304, 2017'de 353, 2018'de 280 kadının cinayete kurban gittiğini belirterek, "Bu yıl ise maalesef geçen yılın biraz üzerindeyiz. En son güncel veriye göre 2019 yılı kadın cinayeti sayısı 299" dedi. Dünyada bir milyon kişi başına düşen kadın cinayeti sayısının ölçüt alındığını kaydeden Bakan, bu ölçüğe göre İngiltere, Fransa, Japonya gibi ülkeler 1,8-2 bandında yer alırken Türkiye'nin 2019 verilerine göre 3,6 bandında bulunduğunu belirtti.

Türkiye'de 2016-2019 Ağustos ayları arasında öldürülen kadın sayısının 1167 olduğunu açıklayan İçişleri Bakanı, "Bu 1167 kadından sadece 76'sı haklarında bir koruma kararı verilmiş kadınlardır. Toplam içindeki oranı yüzde 6,5. Buradaki faillerin yüzde 86'sının daha önceden sabıkası söz konusu değildir. Faillerin %63,5'i eş veya partner, %32'si ise akrabadır" dedi. "İçişleri Bakanlığı, alınan tedbirler sayesinde kadın cinayetlerinde yüzde 21'lik bir azalış olduğunu açıkladı. 2019 yılında 336 kadın cinayeti işlenirken, 2020 yılında cinayetlerin sayısı 226'ya geriledi" açıklamalarını yapmıştır (URL-2). Şüphesiz alınan tedbirlerin yanında, şiddet konusunda bilinç kazanmak şiddet vakalarının azalmasına neden olacaktır. Tüm bu nedenlerle şiddet olgusunun konularından biri olduğu Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel Sağlık Eğitimi adlı üniversitelerde okutulan dersin önemi oldukça büyüktür.

Bu araştırma, üniversitedeki Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel Sağlık Eğitimi derslerinde, yarının aydını olacak üniversite öğrencilerinde şiddet, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri vb. konularda karşılaştığım eksik ve yanlış tutum ve düşünceleri ortaya koymak için planlanmıştır. Bugünün öğrencilerinin yarının doktorlarını, mühendislerini, öğretmenlerini, annelerini, babalarını yetiştirecek olması şiddet kavramına yönelik algıları ve düşüncelerinin belirlenerek bu bağlamda gerekli önlemlerin alınması, iyileştirmelerin yapılması gelecek nesillerimizin şiddet vakalarına karşı daha duyarlı ve bilinçli olmaları şansını verecektir. Bu çalışmanın amacı; araştırmaya katılan, yarının aydını olacak, üniversite öğrencilerinin şiddet hakkında ne düşündüklerini, şimdi veya geçmişte şiddete maruz kalma durumlarını, kimler tarafından şiddete maruz kaldıkları, şiddetle ilgi yanlış inanış ve davranışlara ne derece sahip olduklarını ve şiddeti önlemek için ne gibi önlemler düşündüklerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda "Fen bilgisi öğretmen adaylarının (üniversite öğrencilerinin) şiddet hakkındaki (geçmişte şiddete maruz kalma durumlarını, kimler tarafından şiddete maruz kaldıkları, şiddetle ilgi yanlış inanış ve davranışlara ne derece sahip olduklarını ve şiddeti önlemek için ne gibi önlemler aldıkları) düşünceleri nelerdir?" problemi araştırma problemi olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Fen bilgisi öğretmen adaylarının (üniversite öğrencilerinin) şiddet kavramına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen bu çalışma nitel bir çalışmadır. Yıldırım ve Şimşek (2011), nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde açıklanmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak ifade etmektedir. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilime genel bir çerçevede bakıldığında bireylerin nasıl bir

deneyim yaşadıklarını keşfetmek önemlidir. Burada “olguları” ya da “fenomenleri” bu bireylerin nasıl anladıkları, algıladıkları, tecrübe ettikleri, yargı oluşturdukları ve yorumladıkları önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Olgu bilim desenine dayalı bu araştırma fen bilgisi öğretmen adaylarının (üniversite öğrencilerinin) şiddete ilişkin düşüncelerini ve aynı zamanda nasıl ve niçin sorularını temel alarak, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak sağlar (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu olguya ilişkin detaylı bilgi almak için fen bilgisi öğretmen adayları (üniversite öğrencileri) ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim araştırmaları için birçok kaynaktan görüşmelerin önemli veri toplama araçları olduğu vurgulanmaktadır (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İç Anadolu Bölgesinde eğitim veren bir devlet üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 48 fen bilgisi öğretmen adayı (üniversite öğrencisi) oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler üniversite 3. Sınıf öğrencileridir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan fen bilgisi öğretmen adaylarının (üniversite öğrencilerinin) %40'ı erkek, %60'ı kadındır. Çalışma grubu oluşturulurken kolay ulaşılabilir örneklem seçimi uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerinin şiddet ile ilgili düşüncelerini belirlemek amacı ile gerçekleştirilen bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencileri araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Fen bilgisi öğretmen adaylarının (üniversite öğrencilerinin) şiddet kavramına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen bu çalışma yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde yürütülmüştür. Bu görüşme, uygulayıcının önceden hazırladığı soruları yöneltmesiyle başlar. Görüşmecinin bağımsız sorular sorabildiği işlevsel bir yöntemdir. Belirli standart bir süre sınırlaması olmayan bu yöntemde, uygulayıcı isterse soru sormama veya sorulara ekleme yapma hakkına sahiptir (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmanın verileri 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Öğrencilerin görüşlerini almak için görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu görüşme formu hazırlandıktan sonra pilot çalışma yapılarak sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Pilot uygulamada 13 soru sorulmuştur. 13 sorunun 5'i pilot uygulama sonrası tekrar ve bilgi soruları olduğu görülmüş ve çıkarılmıştır. Görüşme soruları aşağıdaki gibidir.

Araştırmada çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerine;

- 1) Şiddet Nedir?
- 2) Genelde şiddete kimler maruz kalmaktadır?
- 3) Hiç şiddete maruz kaldınız mı? Eğer kaldıysanız bunu hak ettiğinize inanıyor musunuz?
- 4) Yakınlarınızdan kimler şiddete maruz kaldı ya da kalıyor?
- 5) Zaman zaman toplumda “o da bunu hak etmiştir” şeklindeki şiddeti onaylama konusunda siz ne düşünüyorsunuz?
- 6) Toplumumuzda kadınlara olan şiddet hakkında neler düşünüyorsunuz? Niçin bu konu çok yaygın? Bunun sosyokültürel nedenleri neler olabilir?
- 7) Kadınlara yönelik şiddeti hangi noktada kabul edebilirsiniz. 'o da hak etmiş' dersiniz?
- 8) Şiddetin önüne geçmek için neler yapılmalı, neler önerirsiniz? Yanlışlıkları ve hataları nasıl ortadan kaldırırsınız?

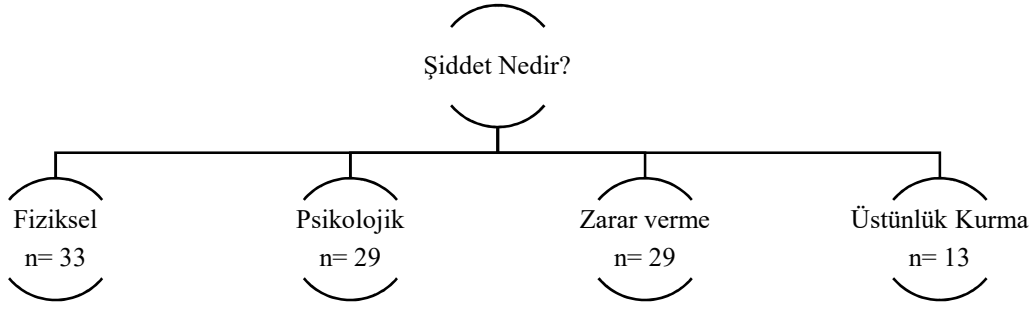
Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen nitel verilerin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir: Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Verilerin analizinde araştırma bulguları, alt problemlere uygun olarak kodlanarak tema kategoriler oluşturulmuş ve tablolştırılmıştır. Araştırmada betimsel analize uygun olarak bir çerçeve oluşturulmuş, tematik çerçeveye göre veriler işlenerek bulgular elde edilmiş ve sonra yorumlanmıştır. Tematik çerçeveye göre oluşturulan kodlar frekanslarla açıklanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin kendilerine yöneltilen şiddet temalı araştırma sorularına verdikleri cevaplar şemalar şeklinde verilmiştir. Öğrencilere yöneltilen şiddetin ne olduğu, şiddete maruz kalma durumları ve yakınlarında şiddete maruz kalanların olup olmadığı sorularına yönelik bulgular aşağıdaki gibidir.

Şekil 1: Üniversite öğrencilerine göre şiddet

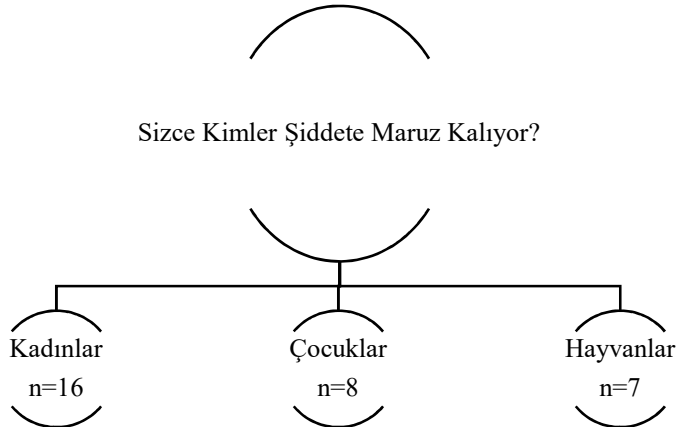

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 48 üniversite öğrencisi şiddeti tanımlarken, bu öğrencilerden 33'ü fiziksel, 29'u psikolojik ve zarar verme, ayrıca 13'ü üstünlük kurma ifadelerini kullanmışlardır. Üniversite öğrencilerinin cevaplarından elde edilen verilere göre öğrenciler tarafından algılanan şiddet kavramının tanımı, tıpkı şiddetin teorik tanımı gibi, «baskı kurmak veya üstünlük sağlamak için kişinin, başka bir kimseye verdiği fiziksel ve psikolojik (duygusal) zararlarıdır» şeklinde ifade edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin bu konu hakkında vermiş oldukları cevapların doğrudan alıntıları aşağıdaki gibidir.

Ö2: Şiddet bir insanın başka bir insana fiziksel, psikolojik ya da sözlü olarak zarar vermesidir. İnsanlar şiddeti çoğu zaman fiziksel olarak tanımlıyor ama şiddet psikolojik boyutta da olabilir. İnsanlar şiddeti kendi çıkarları için ya da karşısındaki insana acı çektirmek için kullanır.

Ö6: Şiddet hayvanlara, insanlara, bitkilere veya eşyalara maddi veya manevi durumlarına zarar verecek davranış.

Şekil 2: Üniversite öğrencilerine göre şiddete maruz kalanlar

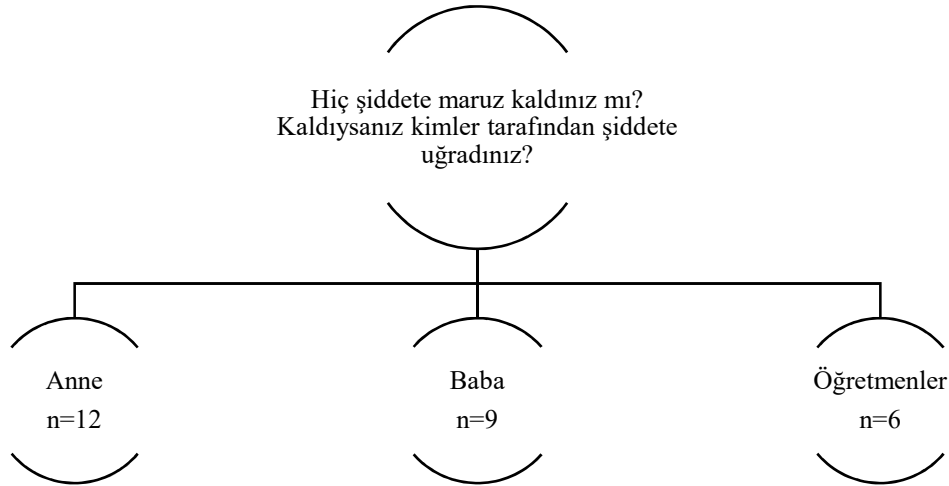
Üniversite öğrencilerinin verdikleri cevapların çok büyük bir kısmında (n=60) hiç kimsenin şiddeti hak etmediği vurgusu bulunmaktadır. Buna ek olarak, üniversite öğrencilerine

göre genelde şiddet gören kesimler «çocuklar, kadınlar ve hayvanlar» olarak ifade edilmiştir. Verilen cevaplarda kadına yönelik şiddetin vurgusu hayvan ve çocuklara uygulanan şiddetten daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrenciler tarafından hayvanlara da şiddet uygulandığı dikkat çekilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin vermiş oldukları cevapların örnekleri aşağıdaki gibidir:

Ö19: *Aslında kimseye uygulanmamalıdır. Ama maalesef ki genelde erkekler kendinden daha güçsüz olan kadınlara ve çocuklara, kadınlar kendilerinden güçsüz olan çocuklarına, ya da insanlar kendilerinden güçsüz olan hayvanlara uygular.*

Ö23: *Şiddet çocuklara, kadınlara, erkeklere yani her yaştan her cinsten insana uygulanabileceği gibi hayvanlara yönelik de olabilir. Hayvanlara uygulanan şiddet anlamında şiddet, her zaman bir faaliyeti zorla yaptırma amacını gütmeyiz. Şiddet uygulayan kişinin psikolojisindeki bozukluk kişiyi kendini tatmin amacıyla şiddete yöneltebilir, bu şiddet insanlara, hayvanlara karşı şiddet şeklinde yahut nesnelere kırıp dökme şeklinde açığa çıkarılır.*

Şekil 3: Üniversite öğrencilerinin şiddete maruz kalma durumları

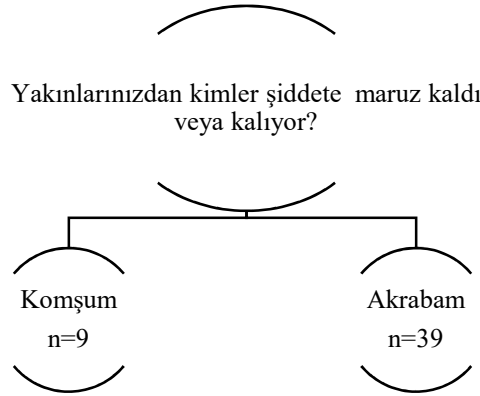
Üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmı hayatının herhangi bir döneminde fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kaldığını, bu şiddeti genelde aile bireylerinden veya ilkökul ve lise öğretmenlerinden gördüklerini ifade etmişlerdir (n=40). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden 8'i hiç şiddet görmediğini söylemişlerdir. Şiddet gören öğrencilerin tamamı gördükleri şiddeti hak etmediklerini düşünmektedirler (n=48). Çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin vermiş oldukları cevaplardan alınan doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö34: Annemden... Şiddet hak edilmez, ben de hak etmemiştim.

Ö20: Lisede bir öğretmenimin fiziksel şiddetine maruz kaldım. O gün doğum günüüm olması sebebiyle yakın bir kız arkadaşımın hediye ettiği kolyeyi nezaketen boynuma takmıştım, X isimli hocamız o gün nöbetçiymiş, boynumdaki kolyeyi görünce beni yanına çağırdı ve saçımın tutarak tuvalete çekti. O kolyeyi çıkarmadan buradan çıkmayacaksın dedi, burada beni hem onur kırıcı bir ses tonu ve cümlelerle hitap etmesi sebebiyle hem manevi hem de saçımı çekerek canımı acıtması sebebiyle maddi şiddete uğrattı. Bu şiddeti hak etmediğimi düşünüyorum çünkü bir öğretmenin lise çağındaki bir öğrenciye yaklaşımının öncelikle daha ılımlı olması gerektiğini düşünmekteyim.

Ö41: 8 yaşındayken bir kez babamdan tokat yemiştim. Bir de 7. sınıftayken resim öğretmenimiz sınıfça sırayla elimize cetvel vurmıştu. İkisinde de hak ettiğime inanmıyorum. Aslında babama kızmıyorum çünkü kardeşimin gözüne bir şey olacak diye korktuğu için ani bir refleksle bana vurmıştu. Ama öğretmenim sonuna kadar haksızdı. sınıftaki başka kişiler yüzünden tüm sınıftı cezalandırıyordu.

Şekil 4: Üniversite öğrencilerinin yakınlarından şiddete maruz kalanlar

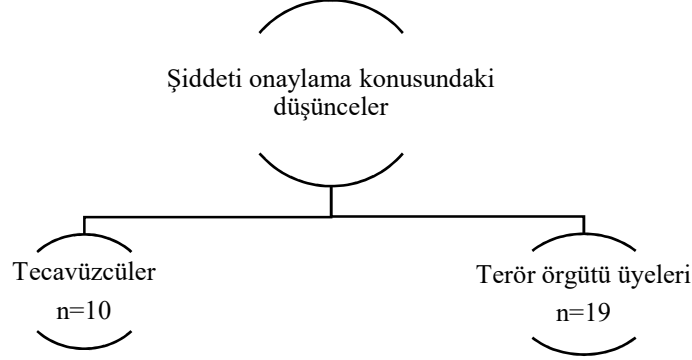
Öğrencilerin 9'u komşularının şiddete maruz kaldığını, 39'u ise akrabalarının şiddete maruz kaldığını, şiddetin genelde akraba veya komşu kadınlara yönelik olduğu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara ait alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö5: Küçükken babaannemin dedem tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığına tanık olmuştum. Daha sonra boşandılar ve bir daha görmedim.

Ö42: İki yıl önce karşı komşumuz yaklaşık 5 yaşındaki oğlunu yaramazlık yaptı diye dövüyordu.

“Öğrencilerin zaman zaman toplumda “o da bunu hak etmiştir” şeklindeki şiddeti onaylama konusundaki düşünceleri nelerdir?” şeklinde hazırlanan araştırmanın ikinci alt problemine yönelik bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Şekil 5: Üniversite öğrencilerinin şiddeti onaylama konusundaki düşünceleri

Öğrencilerin 19’u hiç kimsenin ne şekilde olursa olsun şiddeti hak etmediğini, 29’u ise şiddeti hak edenlerin şiddet suçu işleyenler olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle şiddete maruz kalmayı hak edenlerin teröristler ve tecavüzcüler olduğunu söylemişlerdir. Bu cevaplara örnekler aşağıdaki gibidir:

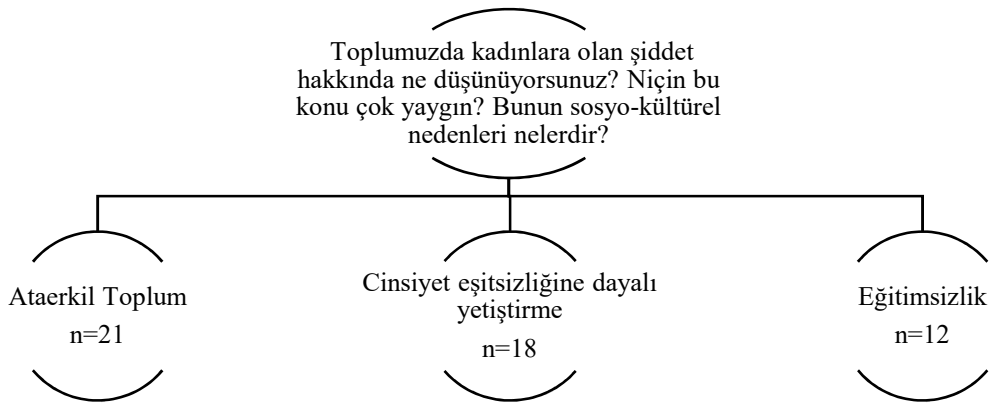
Ö13: Vatan hainleri, tecavüzcüler... Eşlerine ya da çocuklarına öldüresiye dayak atan kimseler.

Ö34: Normal olarak yaşayan hiç kimsenin şiddeti hak ettiğini düşünmüyorum.

Normal yaşamayan ve bence şiddeti hak eden insanlar; tecavüzcüler ve teröristlerdir!

Öğrenciler kadına yönelik şiddet konusunda ne düşündüklerine yönelik bulgular aşağıdaki gibidir.

Şekil 6: Üniversite öğrencilerinin kadına şiddet konusundaki düşünceleri

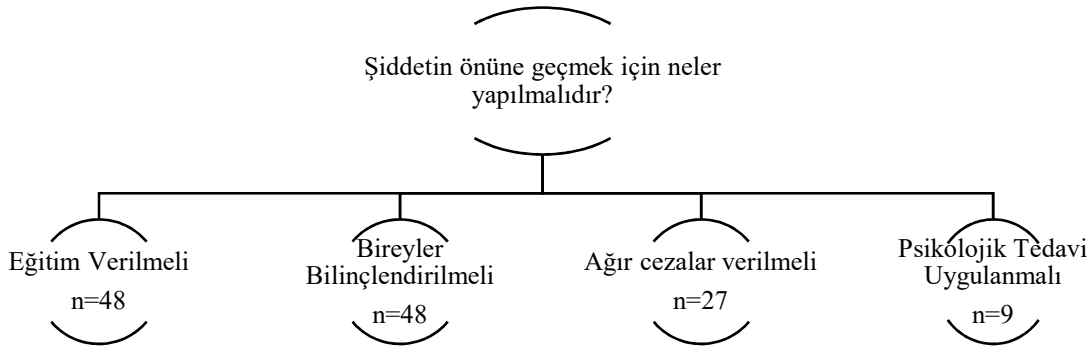

Araştırma katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu toplumda gerçekleşen kadına yönelik şiddet olaylarının utanç verici olduğunu vurgulamışlardır (n=37). Öğrenciler bunun en temel sebebinin ataerkil toplum yapısı (n=21), yetersiz eğitim sonucu (n=12) ve ailelerin çocuklarına cinsiyete dayalı yaklaşımları sonucu ortaya çıkan kadın-erkek eşitsizliği (n=18) olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin tamamı kadınların şiddeti asla hak etmediğini fakat 14'ü yalnız bazı kadınların şiddet suçu işlediklerinde şiddeti hak ettiklerini düşünmektedirler. Bu başlık altında kadınların şiddeti hak ettiğini düşünen öğrencilerin ifade ettikleri şiddet suçları; terör örgütüne üyelik, çocuklara ve yaşlılara karşı şiddet uygulamak olarak ifade edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin verdikleri cevaplardan alınan doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö9: Toplumumuz ataerkil bir toplum olması hasebiyle erkek baskın özellik göstermektedir. Bu toplum yapısı çerçevesinde birçok bölgede erkek çocukları "Oğlum, sen yaparsın, sen edersin" şeklinde büyütülmesine karşın, kız çocukları "Kızım, hanım hanımcık otur, az konuş" şeklinde büyütülmektedir. Ailede ayrı bir değer gören erkek çocukları bir eşe sahip olduklarında ya bekledikleri ilgi ve saygıyı görmediklerini düşündüklerinden yahut erkek olarak aile içi otoriteye sahip olmak istemelerinden dolayı ve bunu sağlayamadıklarını düşünmeleri gerekçesiyle şiddet yoluna başvurmaktadırlar. Ancak doğuştan şiddete eğilim şeklinde bir psikolojik bozukluğa sahip olması sebebiyle de kadına yönelik şiddet gösteren erkekler vardır. Ayrıca insan doğası gereği üstün olmak istemektedir ve bu üstünlüğü sağlamak için de şiddete eğilim gösterebilmektedir. Fikrimce basın kadını cinayetlerini, kadına karşı şiddeti haberler yoluyla halka duyurması da kadına karşı şiddetin artmasına bir neden teşkil etmektedir. Çünkü bu kötü davranış biçimi kötü örnek teşkil etmektedir ve tabiri caizse 'Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürmektir'. Kadın erkek tarafından şiddete uğratılması, üzerinde otorite kurulması gereken bir varlık değil, erkek tarafından korunması gereken -üstün fiziksel güç sebebiyle- bir varlıktır, insan yaratılışı bunu gerektirir.

Üniversite öğrencilerinin şiddeti önlemeye yönelik önerileri için elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Şekil 7: Üniversite öğrencilerinin şiddeti önlemek için önerileri

Üniversite öğrencileri şiddetin önüne geçmek için mutlaka eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir (n=48). Üniversite öğrencilerine göre şiddetin önüne geçebilmek için eğitim verilmeli, bireyler bilinçlendirilmelidir (n=48). Şiddet uygulayan insanlara ağır cezalar verilmelidir (n=27). Şiddet uygulamaya eğilimli olan bireylere ise bu durumunu düzeltmek için psikolojik tedavi uygulanmalıdır (n=9).

Ö5: Ailelerin bilinçli çocuk yetiştirme konusunda sağlıklı bilgi, tutum ve davranış geliştirmeleri sağlanmalı, buna yönelik eğitimler verilmelidir. Problem aşılamıyorsa psikolojik destek alınmalıdır.

Ö17: Caydırıcı cezalar yeni hukuksal düzenlemeler getirilebilir. Şiddet uygulayan insanlara toplumsal yaptırım uygulanabilir. Çocukluktan şiddet ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalı, insanlar çekirdekten böyle yetiştirilmelidir.

TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, öğretmen adaylarının şiddet kavramına yönelik açık uçlu sorulara verdikleri cevapların analizinden ortaya çıkan bulguların sonuçları ile diğer araştırmalardan elde edilen bilimsel bulgular karşılaştırılarak tartışılacak, eğitimciler ve politikacılar ile şiddet konusunda çalışma yapacak araştırmacılara öneriler sunulacaktır.

Bu araştırma, yarının aydını olacak üniversite öğrencilerinin genel anlamda şiddet, şiddete maruz kalma, kimlere şiddet uygulandığı, kimlerin şiddet uyguladığı, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri ve şiddetin önüne geçmek için neler yapılmalıdır gibi konularındaki görüşlerini ve düşüncelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma verilerinin analizinden elde edilen bulgulara göre **üniversite öğrencilerine göre şiddet**; «baskı kurmak veya üstünlük sağlamak için kişinin, başka bir kimseye verdiği fiziksel ve psikolojik zararlarıdır». Öğrencilerin ortaya koyduğu şiddet ile ilgili tanım hemen hemen literatürdeki birçok araştırma (Beyoğlu ve Ergin, 2019; Şahin ve Özyürek, 2014)

tarafından desteklenmektedir. Örneğin Beyoğlu ve Ergin'in (2019) araştırmalarında öğrenciler şiddet dendiğinde en çok “fiziksel olarak şiddeti”, ikinci olarak ise “duygusal/psikolojik şiddeti” algıladıklarını dile getirmişlerdir.

Bu çalışmaya katılan öğrencilere **“hiç şiddete maruz kaldınız mı?”** diye sorulan soruya öğrencilerinin %16'sı hiç şiddet görmediğini, %84'ü ise hayatının herhangi bir döneminde fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kaldığını, bu şiddeti genelde aile bireylerinden veya ilköğretim ve lise öğretmenlerinden gördüklerini ifade etmişlerdir. Şiddet gören öğrencilerin tamamı gördükleri şiddeti hak etmediklerini düşünmektedirler. Bu durum Kabasakal ve Girli'nin (2012) araştırmalarında da ortaya konmaktadır. Anneleri tarafından şiddete maruz kalanlar %30,88, babaları tarafından şiddete maruz kalanların oranı da %20,14'tür. Duman, Özdağ ve Özcan (2003) aile içi üniversite öğrencilerinde şiddet konusunda yaptıkları araştırmada öğrencilerin (N=95) %34,8'inin şiddet veya dayakla karşılaştıklarını belirtiyorlar. Haylı ve Gökdoğan (2019) göre, şiddete tanık olan ve şiddete maruz kalan çocukların zamanla öğrenilen bu davranışı kuşaktan kuşağa aktarmaktadırlar. Bu tür davranışların yoğun olarak gözlemlendiği toplumların da sağlıklı olmasının mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.

“Yakınlarınızdan kimler şiddete maruz kaldı veya kalıyor?” sorusuna, öğrencilerin %20'si komşularının, %80'i ise yakınlarının şiddete maruz kaldığını, şiddetin genelde akraba veya komşu kadınlara yönelik olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgulara da toplumumuzda kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığı yansımıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere **“sizce genelde kimler şiddete maruz kalıyor?”** sorusuna “kadınlar, çocuklar ve hayvanlar” diye cevap vermişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin hayvanlara yapılan şiddetin farkında olmaları pozitif bir yaklaşımdır. Hayvanlara yönelik şiddetin son yıllarda sözlü ve yazılı medyada ve özellikle sosyal medyada yaygın olarak işlenmesi, haberleştirilmesi ve hayvan hakları derneklerinin çalışmalarının topluma yansımaları ve farkındalık oluşmasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu konuda, Şahin ve Özyürek (2014) aile içi şiddetten en çok zarar görenlerin öncelikle çocuklar (%76,87), daha sonra kadınlar (%21,43) olduğunu araştırmalarında ortaya koymuşlardır. Üniversite öğrencilerin ortaya koyduğu sonuçlarda da aynı sonuçlara rastlanması nedeniyle bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

“Öğrencilerin zaman zaman toplumda “o da bunu hak etmiştir” şeklindeki şiddeti onaylama konusundaki düşünceleri nelerdir?” Konusunda ortaya çıkan bulgular da şu şekildedir: Öğrencilerin %36'sı hiç kimsenin ne şekilde olursa olsun şiddeti hak etmediğini, %64'ü ise şiddeti hak edenlerin şiddet suçu işleyenler olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle

şiddete maruz kalmayı hak edenlerin teröristler ve tecavüzcüler olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin önce hiç kimsenin şiddeti hak etmediklerini ifade etmeleri yani şiddeti onaylamamaları toplumumuzun geleceğinde aydın konumunda bulunacak kişilerde bulunması gereken özellikler olması geleceğimiz için sevindirici bir gelişmedir. Ancak arkasından şiddeti hak edenlerin “teröristler ve tecavüzcüler” olduğunu ifade etmeleri onaylanacak bir durum değildir. Bu bulgunun arkasında yatan nedeni bulmak için bu konuda yapılan görüşmede ortaya çıkan ortak görüş, son yıllardaki yoğun terörist saldırılarından ve basında yaygın olarak yer alan tecavüz olaylarından toplumumuzun büyük acılar çekmesi yatmaktadır. Ne olursa olsun hiçbir insanın şiddeti hak etmediğini, bunların da kanunlar önünde yargılanarak cezalarının verilmesi hatırlatılan öğrenciler “doğru ama” diyerek bu düşünceye çok da katılmadıkları görülmüştür. Bu sonuç aslında toplumumuzda var olan yanlış bilgi ve inanışların bir tezahürü olarak yansımalarıdır. Bir kişinin herhangi bir konuda düşünce dünyasında yer alan yargıları, düşünceleri ve inanışları o kişinin içinde yaşadığı toplumun kültürünün etkisi sonucudur (Bulut vd, 2002).

“Toplumumuzda kadınlara olan şiddet hakkında neler düşünüyorsunuz? Niçin bu konu çok yaygın? Bunun sosyokültürel nedenleri neler olabilir?” Sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu toplumda gerçekleşen kadına yönelik şiddet olaylarının utanç verici olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenciler bunun en temel sebebinin ataerkil toplum yapısı, yetersiz eğitim sonucu ve ailelerin çocuklarını cinsiyete dayalı sevmeleri sonucu ortaya çıkan kadın-erkek eşitsizliği olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilere göre kadına yönelik şiddetin en temel sebebi olarak ataerkil toplum yapısı vurgusu Özateş’in (2009) kadınlara şiddetin nedeni; kadınları erkekler karşısında ikincil konuma iten ataerkil toplum düzenidir ifadesi ile de desteklenmektedir. Çakır ve diğerleri (2008), toplumda çok önemli bir yere sahip olan kadınların maruz kaldıkları şiddet, kız çocuklarının okula gönderilmemesine, çalıştıkları kurumlarda küçük görülmelerine, psikolojik bozukluklara, toplumsal hayatta söz sahibi olamamalarına, erken yaşta evlendirilmelerine, kendilerinden yaşça çok büyük yaşta bireylerle evlendirilmelerine, ekonomik özgürlüklerinin olmamasına, kendi çocuklarına şiddet uygulamalarına, sakat kalmalarına ve hatta ölmelerine kadar birçok dehşet verici problemi doğurmaktadır.

“Kadınlara Yönelik Hangi Şiddeti Bir Noktada 'O Da Hak Etmiş!' Dersiniz?” sorusuna Öğrencilerin tamamı kadınların şiddeti asla hak etmediğini fakat %28’i kadınların bazı şiddet suçlarını işlediklerinde şiddeti hak ettiklerini düşünmektedirler. Bu başlık altında

kadınların şiddeti hak ettiğini düşünen öğrencilerin ifade ettikleri şiddet suçları; terör örgütüne üyelik, çocuklara ve yaşlılara karşı şiddet uygulamak olarak ifade edilmiştir. Lange ve diğerlerine (2016) göre, aile içinde kadınlar erkeklere kıyasla hem daha büyük bir oranda şiddete maruz kalan hem de daha büyük bir oranda diğer aile bireylerine şiddet uygulayan olma eğilimindedirler (Akt: Vatandaşlar ve Sümer (2019). Öğrencilerin; kadınların, çocuklara ve yaşlılara şiddet uyguladıkları vurgusu, yukarıda bahsedilen araştırma tarafından da desteklenmektedir.

Şiddetin önüne geçmek için neler yapılmalı, neler önerirsiniz? Yanlılıkları ve hataları nasıl ortadan kaldırırsınız? Üniversite öğrencileri şiddetin önüne geçmek için mutlaka eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Üniversite öğrencilerine göre şiddetin önüne geçebilmek için eğitim verilmeli, bireyler bilinçlendirilmelidir. Şiddet uygulayan insanlara ağır cezalar verilmelidir. Şiddet uygulamaya eğilimli olan bireylere ise bu durumunu düzeltmek için psikolojik tedavi uygulanmalıdır. Öğrencilerin bulgularından şiddetin önüne geçebilmek için eğitim ve ağır cezalar verilmeli vurgusu Şahin ve Özyürek'in (2014) araştırmalarıyla da desteklenmektedir. 588 öğrenci ile yapılan bu çalışmada, aile içi şiddetin önlenmesi için öğrencilerin %37,76'sının öncelikle toplumun eğitimi ve yasal düzenlemelerin gerekliliği vurgulanmıştır. Öğrenciler toplumsal bir sorun olan şiddetin farkındalardır ve bu sorunun önüne geçmek için birçok araştırmacı tarafından ileri sürülen önerilere benzer önerileri ortaya koymuşlardır. Örneğin Haylı ve Gökdoğan (2019) araştırmalarında şiddetin, kadının yanı sıra çocukları, ailenin diğer bireylerini kısacası toplumun tüm kesimlerini adeta bir deprem ve onun artçı sarsıntıları gibi etki etmekte olduğunu ifade etmişlerdir. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler verilebilir.

Bu çalışmada elde edilen veriler 48 kişilik üniversite öğrencileri yapılmış sınırlı bir çalışmadır. Bu veriler, daha geniş ve genellenebilir sayıdaki çalışma gruplarıyla yapılarak test edilebilir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerine göre şiddeti önlemenin en önemli yolu eğitimidir. Her şeyden önce **genel anlamda şiddet konusu**, anaokullarından itibaren yüksekokullar da dâhil olmak üzere öğretim programlarında yer almalıdır. **Eğitim ve öğretimin temelini “Hiç kimse kimsenin vücuduna kendi izin vermedikçe dokunamaz çünkü her insanın vücudu çok özeldir ve kutsaldır” kuralı oluşturmalıdır.**

Kanun yapıcılar ve politikacılar, şiddeti bir ülkenin en önemli sorunu olduğu noktasından hareketle şiddete karşı caydırıcı cezalar içeren yasaların çıkarılması konusunda birlikte çalışmalar yapmak zorunda olduklarını bilimsel araştırmalarla tavsiye edilebilir.

Ülkedeki herkese, nedeni ne olursa olsun “Hiç kimsenin şiddeti hak etmediğini, bunun temel insan haklarına aykırı bir davranış olduğunu” eğitim ile basın yayın yoluyla ve sivil toplum kuruluşların çalışmalarıyla kazandırılabilir.

Kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin nedenlerine yönelik bilimsel çalışmalara ağırlık verilmelidir. Böylelikle toplumumuzun kanayan yarası durdurulabilir.

KAYNAKÇA

- Aytaç, S., Eteman, F. S., Aydın, G. Ç., Reçber, B., ve Sezen, H. K. (2016). Kadına yönelik şiddetin dünü, bugünü, yarını: Kestirim tabanlı bir araştırma. *Sosyoloji Konferansları*, (54), 275.
- Beyoğlu, A., ve Ergin, D.Y. (2019). Öğretmen adaylarının şiddet kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 283-294.
- Bilgel, N. (2001). Bursa il merkezinde kadınlara yönelik şiddetle ilgili durum saptaması araştırması. *Medical Trend*, 8, 6-9.
- Bulut, A., Ortaylı, N., Çokar, M., Nalbant, H. (2002). Öğretmen ve öğretmen adayları için cinsel sağlık eğitimi. *Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi*. Hizmet Öncesi Eğitim Programı. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. İstanbul.
- Bulut, S. (2008). Öğretmenden öğrenciye yönelik olan fiziksel şiddet: Nicel bir araştırma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 105-118.
- Çakır, Ö., Harcar, T., Sürgevil, O., ve Budak, G. (2008). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 51-70.
- Deveci, H., Karadağ, R., ve Yılmaz, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinin şiddet algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 351-368.
- Dişsiz, M., ve Şahin, N. H. (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: Kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 50-58.
- Duman, Ç. Z., Özdağ, Ş., ve Özcan, A. (2003). Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkisi konusunda hemşire öğrencilerin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi*, 6(2), 50-56.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H., ve Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: Üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4), 196-204.
- Gökkaya, V. B. (2011). Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 101-112.
- Grisso, J. A., Schwarz, D. F., Hirschinger, N., Sammel, M., Brensinger, C., Santanna, J, ve Teeple, L. (1999). Violent injuries among women in an urban area. *New England Journal of Medicine*, 341(25), 1899-1905.

- Haylı, Ç. M., ve Gökdoğan, M. R. (2019). Aile içi şiddet. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 631-635.
- Kabasakal, Z., ve Girli, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet hakkındaki görüşlerinin deneyimlerinin bazı değişkenler ve yaşam doyumu ile ilişkisi (DEU Buca Eğitim Fakültesi Örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 105-123.
- Krug E. G., Dahlberg L. L., Mercy J. A., Zwi, A. B., ve Lozano, R. (2002) *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.
- Martin, S. L., Moracco, K. E., Garro, J., Tsui, A. O., Kupper, L. L., Chase, J. L., ve Campbell, J. C. (2002). Domestic violence across generations: Findings from Northern India. *International Journal of Epidemiology*, 31(3), 560-572.
- Özateş, Ö. S. (2009). Bir sosyal hizmet müdahalesi olarak aile içi şiddet mağduru kadın sorununda feminist etik yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet* 20(2), 99-107.
- Özen, S. (2007). İşyerinde psikolojik şiddet ve nedenleri. "İş, Güç" *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 9(3), 1-24.
- Özerkmen, N ve Gölbaşı, H. (2010). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 15, 169-182.
- Stuart G. W. ve Sundeen S. (1987). *Principles and Praetice of Psychiatrie Nursing*. The c.v. Mosby Company, Toronto.
- Şahin, F. T., ve Özyürek, A. (2014). Üniversite öğrencilerin aile içi şiddete yönelik görüşleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 40, 0-0.
- Thomas Q. D. ve Beasley M. E. (1996). Domestic Violence As A Human Rights İssue Seminar. *University of California Berkeley*, 72-76.
- Vatandaşlar, S. E. ve Sümer, H. (2019). Kadınlara karşı psikolojik şiddet ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 9(53), 341-371.
- Page, A. Z. ve İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (1. Basım)*. M. Bütün ve S. Beşir Demir (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- TBMM Araştırma Komisyonu (2007). *Çocuklarda ve gençlerde artan şiddet eğilimi ile okullarda meydana gelen olayların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan (10/337,343,356,357) esas numaralı meclis araştırma komisyon raporu*. Ankara: Meb Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Url-1. <https://www.amerikaninsesi.com/a/t%C3%BCrkiye-de-kad%C4%B1n-y%C3%B6nelik-%C5%9Fiddet-neden-engellenemiyor-/4671371.html>
- Url-2. https://www.trthaber.com/m/?news=tedbirler-sonuc-verdi-2020de-kadin-cinayetleri-yuzde-21-azaldivenews_id=543357vecategory_id=1
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.